

2. Голота Н.М. Діалогічні технології як складова практико зорієнтованої підготовки майбутніх педагогів. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка, 2022. № 37. DOI: 10.28925/2311-2409.2022.377
3. Жила Г.В. Цифрові технології і викладання іноземних мов. Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії: матеріали міжнародної наукової конференції (м. Суми, 22 травня 2020 р.). Суми, 2020. С. 52-53. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23277/1/Стаття_Жила_Г.В._Конференція_22.05.2020_128-495-РВ-сторінки-1-7%2C50-54-сторінки-1-7%2C11-12.pdf
4. Мерзлякова О. Застосування в освіті практик діалогу як засіб подолання бар'єрів непорозуміння. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору, 2024. № 94 (II), С. 256-268. <https://doi.org/10.38014/osvita.2024.94.22>
5. Олейнікова Г. Особливості викладання іноземної мови у форматі змішаного навчання. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2022. № 58. С. 109-119. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/569>
6. Хорошайло О.С., Кочергіна С.С. Використання штучного інтелекту для підвищення якості викладання іноземних мов у вищому закладі освіти. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2023. № 93. С. 123-127. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/42532>

DOI 10.70286/EOSS-07.09.2026.008.209-213

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ СФЕРИ ПОСЛУГ

Дячук Олександр Олександрович
аспірант

Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

Анотація. У тезах обґрунтовано структурно-функціональну модель розвитку цифрової компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів професійної освіти сфери послуг. Показано, що наявні рамки цифрової компетентності недостатньо враховують подвійну (педагогічну й галузеву) природу діяльності викладача сфери послуг. Схарактеризовано чотири взаємопов'язані блоки моделі: методологічно-цільовий, суб'єктний, змістово-технологічний та діагностико-результативний, а також методологічні підходи, освітні технології, критерії й рівні розвитку досліджуваної компетентності.

Ключові слова: цифрова компетентність, викладач спеціальних дисциплін, заклад професійної освіти, сфера послуг, структурно-функціональна модель, освітні технології, підвищення кваліфікації.

Вступ. Цифрова трансформація системи освіти належить до пріоритетних напрямів державної політики України, що закріплено Концепцією розвитку цифрових компетентностей [1]. У професійній освіті цей процес набуває особливого значення: викладач спеціальних дисциплін готує кваліфікованих робітників і фахівців для галузей, які самі стрімко цифровізуються, тому його власна цифрова компетентність стає передумовою якісної підготовки здобувачів освіти. В умовах воєнного стану перехід закладів професійної освіти на дистанційне та змішане навчання став вимушеним і масовим, що загострило потребу в системному розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників [2].

У сфері послуг викладач спеціальних дисциплін поєднує дві функції - педагога й галузевого фахівця, який має орієнтуватися у спеціалізованому цифровому інструментарії відповідної професії (системи онлайн-бронювання, управління відносинами з клієнтами, електронного документообігу, цифрового маркетингу). Друга хвиля цифровізації, пов'язана з поширенням технологій штучного інтелекту, розширює зміст цифрової компетентності педагога, що засвідчено оприлюдненням рамки компетентностей учителів у сфері штучного інтелекту [7] та розвитком європейських рамок DigCompEdu і DigComp 2.2 [5; 6]. Водночас наявний методичний інструментарій розвитку цифрової компетентності викладачів сфери послуг залишається фрагментарним, що зумовлює потребу в обґрунтуванні цілісної моделі означеного процесу.

Мета та задачі дослідження. Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні структурно-функціональної моделі розвитку цифрової компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів професійної освіти сфери послуг. Задачі дослідження: розкрити блокову будову моделі; схарактеризувати методологічні підходи, принципи й освітні технології, покладені в її основу; визначити критерії та рівні розвитку досліджуваної компетентності.

Результати дослідження і їх обговорення. Розвиток цифрової компетентності викладача спеціальних дисциплін розуміємо як цілеспрямований процес якісних змін у мотиваційній, когнітивній, діяльнісній і рефлексивній сферах педагога, що забезпечує здатність доцільно застосовувати цифрові технології в педагогічній та галузевій діяльності. З огляду на складність цього процесу його доцільно унаочнити через модель, яка відображає взаємозв'язок мети, змісту, технологій та результату. Узагальнення висновків науковців щодо методологічних засад цифровізації освітнього середовища закладу професійної освіти [3] і структури цифрової компетентності педагогічного працівника [4] дало підстави розробити структурно-функціональну модель, що об'єднує чотири взаємопов'язані блоки.

Методологічно-цільовий блок визначає системотвірні характеристики моделі. Його засадничим елементом є мета - розвиток цифрової компетентності викладачів спеціальних дисциплін у процесі підвищення кваліфікації, методичної роботи та самоосвіти, детермінована соціальним замовленням на педагога, який володіє цифровими технологіями. Модель ґрунтовано на комплексі методологічних підходів - системному, діяльнісному, компетентнісному, аксіологічному, інформаційному та синергетичному; провідну роль відведено компетентнісному підходу, який дає змогу розглядати результатом освітнього процесу не суму знань і вмінь, а цілісну професійну спроможність педагога. Реалізацію підходів забезпечено дидактичними принципами системності, зв'язку теорії із практикою, активності, наочності, диференціації навчання та інноваційності освітнього процесу.

Суб'єктний блок відображає учасників процесу та характер їхньої взаємодії. Основними суб'єктами є викладач спеціальних дисциплін як здобувач компетентності й педагог-наставник (тьютор), який супроводжує оволодіння цифровими технологіями. Взаємодію суб'єктів організовано в цифровому освітньому середовищі закладу на засадах індивідуального супроводу та побудови індивідуальної освітньої траєкторії, що дає змогу диференціювати зміст і темп розвитку компетентності відповідно до наявного рівня цифрової грамотності конкретного викладача.

Змістово-технологічний блок розкриває педагогічні умови, форми й технології розвитку цифрової компетентності. Змістову основу становлять педагогічні умови: стимулювання інтеграції цифрових інструментів і ресурсів в освітній процес; створення модуля типових програм підвищення кваліфікації; запровадження наставництва; забезпечення системи оцінювання цифрової компетентності викладачів. Умови реалізовано через інтерактивні заходи, майстер-класи, тренінги, вебінари, консультування й самостійну роботу. Ключову роль відведено освітнім технологіям: проєктним, кейс-стаді, програмованого навчання, проблемного навчання, інтегративно-модульній та модульно-рейтинговій. Складником блоку є й засоби цифрового навчання, актуалізовані другою хвилею цифровізації: вебтехнології, чат-боти як інструмент супроводу навчання, системи штучного інтелекту для індивідуалізованого навчання й автоматизованого оцінювання, а також цифрове портфоліо педагога [7].

Діагностико-результативний блок охоплює критерії, показники й рівні розвитку цифрової компетентності та прогнозований результат. Виокремлено чотири критерії: ціннісно-мотиваційний (інтерес до здобуття цифрових знань, ціннісні орієнтації, мотивація до самовдосконалення); когнітивний (ступінь засвоєння знань про сучасні цифрові технології); операційно-діяльнісний (здатність планувати освітню діяльність за допомогою цифрових технологій і застосовувати їх на практиці); особистісно-рефлексивний (самооцінювання власного рівня та здатність виявляти й усувати причини утруднень). Відповідно до критеріїв схарактеризовано чотири рівні розвитку компетентності:

початковий, низький, середній і високий - від елементарних цифрових навичок за низької мотивації до усвідомленого прагнення розробляти й упроваджувати власні цифрові освітні продукти.

Прогнозованим результатом реалізації моделі є перехід викладачів спеціальних дисциплін на вищий рівень розвитку цифрової компетентності. Очікуваними наслідками є підвищення мотивації здобувачів освіти, поліпшення доступності навчального матеріалу, розширення можливостей для різних форм навчання та підвищення якості професійної підготовки фахівців сфери послуг у цілому.

Висновки. Обґрунтовано, що розвиток цифрової компетентності викладачів спеціальних дисциплін закладів професійної освіти сфери послуг є актуальним науково-методичним завданням, зумовленим цифровою трансформацією професійної освіти та поширенням технологій штучного інтелекту. Розроблено структурно-функціональну модель, що об'єднує методологічно-цільовий, суб'єктний, змістово-технологічний та діагностико-результативний блоки; схарактеризовано методологічні підходи, дидактичні принципи, освітні технології, критерії (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний) і рівні (початковий, низький, середній, високий) розвитку досліджуваної компетентності. Перспективи подальших розвідок пов'язані з розробленням методики реалізації моделі та експериментальною перевіркою її ефективності в системі підвищення кваліфікації викладачів.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її виконання : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 берез. 2021 р. № 167-р [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 18.08.2026).
2. Радкевич В. О. Цифрова трансформація професійної освіти в Україні: реалії та перспективи [Електронний ресурс] / В. О. Радкевич. – Київ : ІПО НАПН України, 2024. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746545/> (дата звернення: 18.08.2026).
3. Гуржій А. Методологічні засади цифровізації інформаційно-освітнього середовища закладу професійної освіти / А. Гуржій, В. Радкевич, М. Пригодій // Нові технології навчання. – 2022. – Вип. 96. – С. 44–53. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734209/> (дата звернення: 18.08.2026).
4. Морзе Н. В. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника / Н. В. Морзе, О. В. Базелюк, І. П. Воротнікова та ін. // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. – 2019. – Спецвипуск. – С. 1–53. – DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s39>.

5. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu / C. Redecker, Y. Punie. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. – 95 p. – DOI: <https://doi.org/10.2760/159770>.
6. Vuorikari R. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens / R. Vuorikari, S. Kluzer, Y. Punie. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. – DOI: <https://doi.org/10.2760/115376>.
7. AI competency framework for teachers / UNESCO ; F. Miao, M. Cukurova. – Paris : UNESCO, 2024. – Режим доступа: <https://www.unesco.org/en/articles/ai-competency-framework-teachers> (дата звернення: 18.08.2026).

DOI 10.70286/EOSS-07.09.2026.009.213-217

ORGANIZING THE PROCESS OF DEVELOPING CREATIVE THINKING SKILLS THROUGH DEBATE-BASED LEARNING

Abdulaxatova Shohsanam Adhamjon qizi

Abdulakhatova Shoxsanam Adhamjon qizi,
Independent researcher at NamSIFL

Abstract. This thesis examines the pedagogical and methodological aspects of effectively organizing the process of developing students' creative thinking skills through debate-based learning. It analyzes the potential of debate activities to foster students' ability to examine problems from multiple perspectives, generate alternative ideas, formulate arguments and counterarguments, propose unconventional solutions, and draw independent conclusions.

Keywords: creative thinking skills, argument, counterargument, problem situation, alternative idea, independent thinking, communicative activity.

Introduction. One of the priorities of contemporary education is to develop learners not merely as recipients who reproduce existing knowledge, but as creative individuals capable of applying knowledge in new situations, independently analyzing problems, generating diverse solutions, and substantiating their own positions. Globalization, the accelerating flow of information, and rapid changes in society require learners to go beyond the passive assimilation of ready-made information by approaching it critically, considering alternative viewpoints, and generating new ideas.

Creative thinking is manifested in an individual's ability to propose several solutions to a particular problem, apply existing knowledge and experience in new situations, identify unconventional connections, and generate original ideas. Developing such skills through traditional lessons based predominantly on reproductive activity is not sufficiently effective. Therefore, the use of interactive pedagogical technologies that encourage students to think actively, express and defend